

A1.

Με ανάλογο τρόπο [γίνονται] και οι οικοδόμοι και όλοι οι υπόλοιποι- δηλαδή με το να κατασκευάζουν καλά τις κατοικίες θα γίνουν καλοί οικοδόμοι και [με το να τις κατασκευάζουν] με κακό τρόπο [θα γίνουν] κακοί. Γιατί αν [τα πράγματα] δε συνέβαιναν έτσι, καθόλου δε θα χρειαζόταν ο άνθρωπος που θα δίδασκε, αλλά όλοι θα γίνονταν [από μόνοι τους] καλοί ή κακοί. Το ίδιο λοιπόν συμβαίνει και με τις αρετές. Δηλαδή κάνοντας όσα γίνονται κατά τις μεταξύ μας σχέσεις γινόμαστε άλλοι δίκαιοι και άλλοι άδικοι, ενώ κάνοντας όσα έχουν μέσα τους το στοιχείο του φόβου και συνηθίζοντας να φοβόμαστε ή να έχουμε θάρρος γινόμαστε άλλοι ανδρείοι και άλλοι δειλοί. Το ίδιο συμβαίνει και με τις επιθυμίες και την οργή. Δηλαδή, άλλοι γίνονται σώφρονες και πράοι, ενώ άλλοι ακόλαστοι και οργίλοι, με το να συμπεριφέρονται σ' αυτά άλλοι με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο και άλλοι με τον άλλο. Με δύο λόγια λοιπόν τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας διαμορφώνονται με τις όμοιες ενέργειες. Γι' αυτό πρέπει να προσδίδουμε μια ορισμένη ποιότητα στις ενέργειες μας, επειδή με αυτών των ενεργειών τις διαφορές είναι αντίστοιχα τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας.

B1.

- «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φάυλης.»

Ο Αριστοτέλης διακρίνει τα πολιτεύματα σε καλά και λιγότερο καλά και όχι σε καλά και κακά. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η λέξη «φάυλης» (που κανονικά «φάυλος» σημαίνει κακός, ευτελής, ασημαντός) χρησιμοποιείται εδώ με διαφορετική σημασία, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις αντιλήψεις του φιλοσόφου. Η αναφορά αυτή στη διάκριση των πολιτευμάτων φαίνεται, με την πρώτη ματιά, να μη σχετίζεται με το θέμα του κειμένου και να αποτελεί μια παρέκβαση. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν ισχύει, καθώς στόχος του φιλοσόφου είναι να συνδέσει την αξία των πολιτευμάτων με την αρετή των πολιτών.

Συγκεκριμένα, ο Αριστοτέλης δεν πιστεύει ότι υπάρχουν κακά πολιτεύματα, αφού πρωταρχικός στόχος όλων των νομοθετών, και άρα και των πολιτευμάτων μέσα στα οποία δρουν, είναι να κάνουν τους πολίτες ενάρετους ασκώντας τους στην ηθική αρετή, προκειμένου να φτάσουν στον ύψιστο στόχο, την ευδαιμονία. Το κριτήριο διάκρισης των πολιτευμάτων σε καλά και λιγότερο καλά αφορά τον βαθμό επιτυχίας του έργου των νομοθετών: **όσο δηλαδή πιο κοντά στον στόχο τους φτάνουν, να οδηγήσουν τους πολίτες στην ηθική αρετή, και άρα στην ευδαιμονία, τόσο πιο καλό θεωρείται και το πολίτευμα. Κύριο έργο των νομοθετών είναι να κάνουν, με τους νόμους, τους πολίτες ηθικούς, ενάρετους, να τους σταθεροποιήσουν στον δρόμο της αρετής για να είναι και η πολιτεία αγαθή.**

Εντύπωση μας προκαλεί η σειρά των λέξεων στη φράση αυτή. Η κανονική σειρά θα ήταν: «διαφέρει τούτω πολιτεία ἀγαθὴ πολιτείας φαύλης». Η ανωμαλία αυτή ίσως να οφείλεται και πάλι στο γεγονός ότι τα κείμενα του Αριστοτέλη αποτελούν προσωπικές σημειώσεις, που λειτουργούσαν βοηθητικά στο έργο της διδασκαλίας. Είναι, λοιπόν, εύλογο να εντοπίζουμε κάποια χαρακτηριστικά του προφορικού λόγου.

- «καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθίρεται»

Τα ρήματα «γίνεται – φθίρεται» μας παραπέμπουν στο θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος της φιλοσοφικής σκέψης «γένεσις – φθορά». Για τον Αριστοτέλη, αυτή ήταν μια **φυσική διαδικασία μονόδρομη**: γένεση -> αύξηση -> τελείωση -> παρακμή -> φθορά. Αυτή, λοιπόν, η διαδικασία ακολουθείται και στις ηθικές αρετές. Κάθε αρετή για τους ίδιους λόγους και χρησιμοποιώντας τα ίδια μέσα γεννιέται και με την καλή εξάσκηση κατακτιέται, ενώ με την κακή εξάσκηση χάνεται. Εκείνο, δηλαδή, που έχει κυρίως σημασία είναι η άσκηση και ο εθισμός, η ποιότητα των ενεργειών του ανθρώπου, οι καλοί ή κακοί τρόποι δράσης και συμπεριφοράς. Ανάλογα με αυτούς δημιουργούνται καλές ή κακές συνήθειες, που διαμορφώνουν και τις ηθικές αρετές. Γι' αυτό ακριβώς έχει μεγάλη σημασία ο τρόπος με τον οποίο θα συνηθίσουμε να ενεργούμε από την νεανική ηλικία.

- «ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται»

Στην ενότητα αυτή εμφανίζεται μια νέα έννοια, η έννοια της λέξης «ἔξις». Η λέξη αυτή ετυμολογικά ερμηνεύεται ως εξής: παράγεται από το θέμα του μέλλοντα του ρήματος «ἔχω» και συγκεκριμένα από το σεχ- < heχ- < ἐχ + την παραγωγική κατάληξη -σις, η οποία δηλώνει ενέργεια.

Αρχική σημασία της λέξης είναι το να κατέχει κανείς συνέχεια κάτι που έχει αποκτήσει.

Για τον Αριστοτέλη η λέξη απέκτησε ηθικό περιεχόμενο: είναι τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας, που αποκτιούνται με την επίμονη άσκηση και επανάληψη κάποιων ενεργειών. Οι «ἔξεις» είναι ένα από τα «γινόμενα ἐν τῇ ψυχῇ». Τα άλλα δύο είναι τα πάθη και οι δυνάμεις. Πάθη (πχ. επιθυμία, οργή, φόβος, χαρά, φιλία, μίσος) είναι όσα έχουν ως αποτέλεσμα την ευχαρίστηση ή τη δυσαρέσκεια. Οι δυνάμεις είναι οι δυνατότητες συμμετοχής στα πάθη, οι οποίες δεν αρκούν από μόνες τους για να χαρακτηριστεί κάποιος καλός ή κακός. Τα μόνιμα αυτά στοιχεία αποκτιούνται με την επανάληψη μιας πράξης, που συνιστά την ἔξη.

Πέρα από την ενεργητική σημασία που έχει η λέξη ἔξις, και το ρήμα «γίνονται» (δηλώνει ενέργεια που επαναλαμβάνεται και βρίσκεται σε εξέλιξη) μας οδηγεί στη θέση ότι οι ἔξεις δεν είναι εκ φύσεως, αλλά αποτέλεσμα κάποιων ενεργειών – όπως και οι αρετές. Εκτός από ρήμα «γίνονται», και οι μετοχές «πράττοντες και εθιζόμενοι» εκφράζουν ενέργεια (ο Ενεστώτας δηλώνει τη συχνή επανάληψη ενέργειας που βρίσκεται σε εξέλιξη), επομένως δηλώνουν και τον βαθμιαίο τρόπο απόκτησης της αρετής.

Σήμερα η λέξη έχει αποκτήσει ψυχολογικό περιεχόμενο και είναι η συνήθεια ως αποτέλεσμα επανάληψης, μάθησης ή συνεχούς επίδρασης του ίδιου παράγοντα.

Με τη φράση του αυτή ο Αριστοτέλης συνοψίζει όσα ανέφερε λίγο πριν με τα αντιθετικά ζεύγη των αρετών και των «κακιών»: Η καθημερινή, συνεχής και αδιάλειπτη συναλλαγή μας με τους ανθρώπους είναι που μας κάνει δίκαιους, όπως η αδιάλειπτη άσκησή μας να μένουμε θαρραλέοι μπροστά στους κινδύνους μας κάνει ανδρείους. Φυσικά, με τον ίδιο τρόπο γινόμαστε και άδικοι ή δειλοί.

Το συμπέρασμα από αυτά τα παραδείγματα είναι ότι οι ιδιότητες που αποκτούμε (οι έξεις), και οι καλές και οι κακές, είναι αποτέλεσμα της επανάληψης όμοιων ενεργειών, είναι απότοκες του ότι πολλές φορές ενεργούμε «οὕτως ἢ οὕτως». Σύμφωνα, εξάλλου, και με το σύγχρονο ορισμό, «έξη» είναι η ιδιότητα (ικανότητα, συνήθεια, διάθεση, εξοικείωση) που αποκτήθηκε με την επανάληψη μιας πράξης ή με τη συνεχή επίδραση του ίδιου παράγοντα. Εκείνο λοιπόν που καθορίζει τις «έξεις» που αποκτούμε είναι ο τρόπος με τον οποίο επαναλαμβάνουμε «όμοιες ενέργειες». Με τις επανειλημμένες πράξεις σωφροσύνης και με τη συστηματική μας αποχή από τις ηδονές γινόμαστε σώφρονες και αποκτώντας σιγά σιγά τη συνήθεια να περιφρονούμε τα πράγματα που προκαλούν φόβο και να τα αντιμετωπίζουμε, γινόμαστε ανδρείοι. Φυσικά, βασική προϋπόθεση είναι αυτός που κάνει τις πράξεις να έχει ορισμένα χαρακτηριστικά: να έχει συνείδηση του τι πράττει, να έχει επιλέξει ενσυνείδητα τις πράξεις του και να κάνει αυτές τις πράξεις μόνιμο, σταθερό και αμετάβλητο τρόπο συμπεριφοράς.

Εκείνα που αξίζει να επισημανθούν σχετικά με τη δημιουργία των έξεων είναι:

A. Οι έξεις «γίνονται», δηλαδή βρίσκονται σε διαρκή επανάληψη και εξέλιξη (άρα δεν είναι εκ φύσεως)

B. Δεν αρκεί να κάνει κάποιος πολλές φορές μια πράξη, για να αποκτήσει μια αρετή. Πρέπει επιπλέον να φροντίζει να δίνει και κάποια ποιότητα στις ενέργειες του αυτές: οι πράξεις και οι ενέργειες που θα μας οδηγήσουν στην αρετή πρέπει να είναι ίδιες μ' αυτές που θα κάνουμε, όταν θα γίνουμε ήδη κάτοχοι της αρετής.

Γ. Μπορεί η επανάληψη των «όμοιων ενεργειών» να προκαλούν τις έξεις, στη συνέχεια όμως συμβαίνει και το αντίστροφο, δηλαδή οι έξεις να γίνονται πηγή των αντίστοιχων ενεργειών και έτσι να δημιουργείται ένας κύκλος: συνηθίζοντας π.χ. να περιφρονούμε τους κινδύνους γινόμαστε ανδρείοι, και, αφού γίνουμε ανδρείοι, αντιμετωπίζουμε καλύτερα ό,τι μας προκαλεί φόβο. Σ' αυτή την περίπτωση, βέβαια, οι πράξεις του ανθρώπου είναι πολύ πιο εύκολες και ποιοτικά πολύ ανώτερες.

B2.

α. Το νέο μέρος του συλλογισμού του ο Αριστοτέλης το εισάγει με το επίρρημα «οὕτω». Συγκεκριμένα, το τροπικό επίρρημα «οὕτω», είναι ομοιωματικό προς τα προηγούμενα και δηλώνει αναλογική θεώρηση του θέματος που ακολουθεί. Ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί δηλαδή σ' αυτή την ενότητα **αναλογικό συλλογισμό**: όπως για την εκμάθηση των τεχνών είναι απαραίτητος ο εθισμός σε κατάλληλες ενέργειες, έτσι και για την κατάκτηση των ηθικών αρετών έχει σημασία η επανάληψη ίδιων πράξεων («όμοιων ενεργειών»). Με τον συμπερασματικό σύνδεσμο «δή» **ανακεφαλαιώνονται** τα προηγούμενα, ενώ ο μεταβατικός σύνδεσμος «καί» εισάγει το νέο επιχείρημα.

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210 - 211

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

Η ΑΠΟΔΕΙΚΤΕΑ ΘΕΣΗ: «Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται.» : Η αποδεικτέα θέση που παρουσιάζεται σ' αυτή την ενότητα μετά την παράθεση κατά ζεύγη των αντίθετων φιλοσοφικών εννοιῶν, είναι ότι τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας, είτε αυτά είναι καλά είτε κακά, διαμορφώνονται μέσα από τη συστηματική επανάληψη ὁμοίων ενεργειῶν. Γι' αυτό και πρέπει οι ἐνεργειές μας να ἔχουν συγκεκριμένη ποιότητα. Επομένως, καταλαβαίνουμε ότι η στάση, η συμπεριφορά μας, οι πράξεις μας και γενικότερα οι επιλογές μας καθορίζουν το αν θα αποκτήσουμε ἢ ὄχι τις ηθικές αρετές. Σ' αυτό το συμπέρασμα κατέληξε ο Αριστοτέλης με την αναλογική μέθοδο, στην οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως, και με τη χρήση μιας σειράς παραδειγμάτων που θα μελετήσουμε στη συνέχεια.

β. Ο Αριστοτέλης παραθέτει μια σειρά παραδειγμάτων από διάφορους τομείς συμπεριφοράς του ανθρώπου, τα οποία στηρίζουν τη θέση στην οποία θα καταλήξει, ότι οι ηθικές αρετές και γενικά τα μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα μας αποκτώνται από την επανάληψη ὁμοίων ενεργειῶν. Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι ο φιλόσοφος διακρίνει **δύο αντίθετους τρόπους συμπεριφοράς: ο ένας οδηγεί στην κατάκτηση των ηθικών αρετῶν, ενώ ο ἄλλος ὄχι.** Τα παραδείγματα αυτά ἔχουν ως εξής:

α) Στη συναναστροφή μας με τους ἄλλους ανθρώπους («τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους»), αν ακολουθήσουμε τον ἕναν τρόπο συμπεριφοράς, γινόμαστε δίκαιοι, ενώ αν ακολουθήσουμε τον ἄλλον, γινόμαστε ἀδικοὶ («οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἀδικοὶ»),

β) Σε ὅσα προξενούν φόβο («τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς»), ἄλλοι συνηθίζοντας να δείχνουν θάρρος γίνονται ἀνδρείοι, ενώ ἄλλοι συνηθίζοντας να φοβούνται γίνονται δειλοὶ («ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρείοι οἱ δὲ δειλοὶ»),

γ) Σχετικά με τις ἐπιθυμίες («τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας»), ἄλλοι ακολουθώντας τον ἕναν τρόπο συμπεριφοράς τις αντιμετωπίζουν με σύνεση και ἐγκράτεια, ενώ ἄλλοι ακολουθώντας τον ἄλλο τρόπο συμπεριφοράς ξεφεύγουν ἀπὸ τα ὅρια του μέτρου και γίνονται ἀκόλαστοι («οἱ μὲν γὰρ σώφρονες οἱ δὲ ἀκόλαστοι»),

δ) Σχετικά με ὅσα προξενούν οργή («τὰ περὶ τὰς ὀργάς»), ἄλλοι ακολουθώντας τον ἕναν τρόπο συμπεριφοράς τα αντιμετωπίζουν με πραότητα, ενώ ἄλλοι ακολουθώντας την ἀντίθετη συμπεριφορά γίνονται οργίλοι και ξεσπούν («οἱ μὲν πρᾶοι οἱ δὲ ὀργίλοι»).

Συνοπτικά τα παραδείγματα μπορούν να παρουσιαστούν με τον ἀκόλουθο πίνακα:

τομείς συμπεριφοράς	μόνιμα στοιχεία του χαρακτήρα
συναναστροφή με ἄλλους ανθρώπους	δίκαιοι ≠ ἀδικοὶ
ὅσα προξενούν φόβο	ἀνδρείοι ≠ δειλοὶ
Επιθυμίες	σώφρονες ≠ ἀκόλαστοι
ὅσα προξενούν οργή	πρᾶοι ≠ οργίλοι

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210 - 211

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

Καλό είναι να επισημανθεί ότι ο Αριστοτέλης με το «ἐν αὐτοῖς», το οποίο είναι ουδετέρου γένους, αναφέρεται στους τομείς συμπεριφοράς των ανθρώπων και όχι στους ίδιους τους ανθρώπους. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στο «ἐν τοῖς συναλλάγμασι», στο «ἐν τοῖς δεινοῖς», στο «περὶ τὰς ἐπιθυμίας» και στο «περὶ τὰς ὀργάς».

ΟΡΟΙ : «**Σώφρονες**»: είναι αυτοί που δείχνουν εγκράτεια και αντιστέκονται στις επιθυμίες τους, ενώ κρατιούνται συστηματικά μακριά από τις σωματικές ηδονές.

«**Ἀκόλαστοι**»: αυτοί αντίθετα, αφήνονται στις επιθυμίες και στις σωματικές ηδονές ξεπερνώντας τα όρια του μέτρου.

«**Πρᾶοι**»: είναι οι άνθρωποι που αντιδρούν συγκρατημένα και με ηρεμία στα συναισθήματα οργής.

«**Οργίλοι**»: αυτοί αντίθετα, δεν μπορούν να χαλιναγωγήσουν την οργή τους, ξεσπούν και αντιδρούν με βίαιο πολλές φορές τρόπο.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι ο Αριστοτέλης δίνει **κοινωνικό χαρακτήρα** στην αρετή. Αυτό προκύπτει απ' το ότι τόσο η αρετή της δικαιοσύνης όσο και της σωφροσύνης και της πραότητας σχετίζονται με τις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου, αντανακλούν στον κοινωνικό περίγυρο και ρυθμίζουν τις διαπροσωπικές μας σχέσεις. Η κοινωνία είναι άλλωστε αυτή που θα κρίνει και θα αξιολογήσει ποια πράξη ή ποιος άνθρωπος είναι ηθικός.

B3. Από σχολικό βιβλίο «Ένας λόγιος τον οποίο είχε την τύχη να συναντήσει ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία, όταν ήρθε να σπουδάσει σ' αυτήν, ήταν ο Εύδοξος από την Κνίδα. Ο νεαρός, τότε, αυτός επιστήμονας ήταν μια από τις πιο προικισμένες προσωπικότητες της αρχαιότητας. Ήταν μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος, και ο Πλάτωνας δεν δίστασε καθόλου να του εμπιστευθεί, κατά τη διάρκεια της απουσίας του, τη διεύθυνση της σχολής του. Δεν ήταν λοιπόν μόνο τυχερός ο νεαρός Σταγειρίτης που «βρέθηκε», όπως είπε ένας αριστοτελιστής των ημερών μας, «την πιο κατάλληλη στιγμή στον πιο σωστό τόπο, εκεί δηλαδή όπου υπήρχαν οι κατάλληλοι άνθρωποι που θα μπορούσαν να γονιμοποιήσουν με έναν εντελώς ξεχωριστό τρόπο τη σκέψη του βοηθώντας την να απλώσει μέσα σε σύντομο χρόνο τα δικά της φτερά»· πιο σημαντικό θα πρέπει να θεωρηθεί το γεγονός ότι με την απουσία του Πλάτωνα ο Αριστοτέλης είχε, από την πρώτη στιγμή, την ευκαιρία να δεχτεί εκείνην ακριβώς την επίδραση που πρέπει να ανταποκρινόταν πολύ αμεσότερα στη δική του ψυχосύνθεση, την απόλυτα σχεδόν θετική και επιστημονική, την ελάχιστα οπωσδήποτε ποιητική (τέτοια ήταν κατά βάση η ψυχосύνθεση του Πλάτωνα).»

B4.

γηγενής : γινόμενον

έσθλος : ἔσονται

μισαλλοδοξία : συναλλάγμασιν

δέος : ἔδει

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210 - 211

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλευαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

στρεβλός : ἀναστρέφεσθαι

Γ1. Νομίζω, είπα εγώ, ότι εσύ αναφέρεις ως ικανοποιητική απόδειξη ότι η τέχνη αυτών που δημιουργούν λόγους δεν είναι αυτή που κάποιος, αν την αποκτούσε, θα ήταν ευτυχισμένος. Κι όμως εγώ νόμιζα πως κάπου εδώ θα φανεί η επιστήμη, την οποία μάλιστα από παλιά αναζητούμε. Γιατί πράγματι σε μένα και οι άνδρες αυτοί που δημιουργούν λόγους, όταν τους συναναστρέφομαι, φαίνονται ότι είναι, Κλεινία, πάρα πολύ σοφοί και η ίδια η τέχνη τους θεσπέσια και σπουδαία. Κι όμως (αυτό) δεν είναι καθόλου παράξενο. Γιατί (αυτή) είναι τμήμα της τέχνης των μάγων, λίγο κατώτερη από εκείνη. Γιατί η μία (η τέχνη) των μάγων αποτελεί γοητεία και των εχιδνών και των αραχνών και των σκορπιών και των άλλων ζώων καθώς και των ασθενειών, ενώ η άλλη τυχαίνει να γοητεύει και να παρηγορεί τους δικαστές και τα μέλη της συνέλευσης του λαού και το υπόλοιπο πλήθος.

Γ2.

φάτε,
έκτῶ,
τινῶν,
(ῶ) εὐδαιμον,
ῶήθη,
πεφάνθω,
παλαίτερον,
(ῶ) κήλησι,
τύχοιεν,
ταῖς ἐσομέναις.

Γ3.

μοι (το πρώτο του κειμένου) : δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα «δοκεῖς»
(προσωπική σύνταξη)

εὐδαίμων : απλό κατηγορούμενο στο υποκείμενο «τις» μέσω του συνδετικού ρήματος «εἶη».

ἦν (το δεύτερο του κειμένου) : αντικείμενο στο ρήμα «ζητοῦμεν».

ἐκείνης : γενική (προσδιοριστική) συγκριτική στο «ὑποδεεστέρα».

οὐσα : κατηγορηματική μετοχή στο ρήμα «τυγχάνει», συνημμένη στο «ή δέ».

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210 - 211

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr

Γ4.

κτησάμενος : Είναι επιρρηματική υποθετική μετοχή, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης (Πρόκειται για λανθάνοντα υποθετικό λόγο). Αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση «εί (τις) κτήσαιοτο». Η δευτερεύουσα εκφέρεται με ευκτική, γιατί σε συνδυασμό με το ρήμα της πρότασης που είναι σε δυνητική ευκτική (άν είη) δημιουργείται υποθετικός λόγος που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.

Σχόλιο

Τα θέματα του διδαγμένου κειμένου (Αριστοτέλους Ἠθικά Νικομάχεια Β1, 5-8) δεν ήταν απαιτητικά. Μαθητές καλά προετοιμασμένοι μπορούσαν να ανταποκριθούν χωρίς δυσκολία. Η επιλογή του αδίδακτου κειμένου από το πλατωνικό έργο «Εὐθύδημος» κρίνεται εύστοχη, αλλά στο δεύτερο μέρος εντοπίζονται κάποιες λεξιλογικές δυσκολίες που θα μπορούσαν να έχουν διευκρινιστεί. Οι παρατηρήσεις γραμματικής και συντακτικού είναι αναμενόμενες και κλιμακωτής δυσκολίας.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

ΤΡΟΥΛΑΚΗΣ ΜΑΝΟΣ

ΚΑΠΙΤΣΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΛΑΥΔΙΑ

ΧΟΥΔΑΛΑΚΗΣ ΒΑΡΔΗΣ

ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ: • Κύπρου 51, τηλ. 2109941471, 2109935566 • Γερουλάνου 103, τηλ. 2109911067

ΗΛΙΟΥΠΟΛΗ: • Ναυαρίνου 12, τηλ. 2109944396, • Πρωτόπαππα & Ρόδου 2, τηλ. 2109955210 - 211

ΓΛΥΦΑΔΑ: Λ. Βουλιαγμένης 147 & Πραξιτέλους 2, τηλ. 2109680008

email : support@romvos.edu.gr